

DESENVOLUPAMENT DE LES COMPETÈNCIES A L'ESCOLA: UNA EXPERIÈNCIA A TRAVÉS DEL TEATRE

Montserrat González Parera
Universitat de Barcelona

El teatro es la poesía que se levanta del libro y se hace humana.
FEDERICO GARCÍA LORCA

RESUM

Una experiència a través del teatre pot voler dir moltes coses: fer d'actor, dramaturg, espectador, lector, dinamitzador, etc. en un moment determinat. En aquest article parlem d'experimentar a través del teatre en l'àmbit escolar. Ens referim al teatre com a eina pedagògica i com a escenari formatiu que facilita situacions per percebre, comprendre, comunicar i enriquir-se amb els processos, les produccions artístiques i les diverses realitats que es propicien. Com a tal ens ofereix la possibilitat de desenvolupar les competències dintre de la comunitat escolar. A través del teatre podem fomentar un aprenentatge integrat i transdisciplinar desenvolupant molts aspectes de les diferents competències. En funció de quin sigui l'objectiu, el teatre és una activitat que ens pot ser útil per treballar-ne uns o uns altres.

PARAULES CLAU: teatre, competències, aprenentatge integral, transdisciplinarietat, complexitat.

COMPETENCE DEVELOPMENT IN SCHOOLS: AN EXPERIENCE GAINED THROUGH THEATRE

ABSTRACT

At any given time, an experience gained through theatre may mean one of many different things: being an actor, a playwright, a spectator, a reader, a facilitator, etc. This paper refers to experiencing theatre through education. Theatre is a pedagogical tool and a learning scenario that fosters perception, understanding, communication and enrichment through processes, artistic productions and the variety of resulting realities. As such, theatre is a way of developing skills in an educational environment. Theatre can lead to integrated and cross-disciplinary learning, developing several aspects of different skills. Depending on the goal, this activity can be useful for developing one type of skill or another.

KEYWORDS: theatre, skills, integral learning, cross-disciplinarity, complexity.

1. INTRODUCCIÓ: APROPAMENT DE L'INFANT AL FET TEATRAL

La Convenció sobre els drets de l'infant adoptada per les Nacions Unides el 20 de novembre de 1989 ja dona rellevància en l'article 31 al joc i a les activitats culturals: «l'infant té dret a l'esbarjo, al joc i a participar en les activitats artístiques i culturals».¹

Durant l'activitat lúdica, l'infant imita diferents i variats personatges i viu aquesta estimulació de manera natural i sincera. Com diu Piaget i Inhelder (citats per Vilanova, 2001, p. 332): «la capacitat de representació mental i l'estructuració espai-temps són passos previs al control verbal del llenguatge». Jugar o «representar» —en anglès utilitzaríem *to play*— és per als infants consubstancial al fet d'existir. Un infant que juga és una persona sana, que es comunica, que expressa la seva vivència del món, que es desenvolupa de forma global, que posa en marxa la capacitat creativa, que explora i aprèn.

Ja en el joc, el nen o nena interpreta papers relacionats amb la seva experiència i en les representacions reflecteix la comprensió que té de l'entorn. Aquesta activitat s'inicia en l'etapa d'educació infantil, al voltant dels tres anys, i l'esplendor és durant els cinc o sis anys (Aymerich i Aymerich, 1983).

Stern, citat per López Matallana (1993, p. 24), planteja la doble influència que el joc rep de l'herència i l'ambient. El component innat seria un instint del qual sorgeix la necessitat d'imitar i el component adquirit serien la informació i continguts a imitar.

Per la seva banda, Suits descriu el joc d'aquesta manera:

El joc està constituït per un conjunt d'activitats que els participants accepten realitzar en determinades condicions per aconseguir una finalitat. (Saegesser, 1991, p. 20)

El joc que practica naturalment l'infant evoluciona fins a arribar al joc de rols, que és un mirall de la realitat. S'expressen gran varietat de temes segons les condicions econòmiques, socials, geogràfiques, afectives, etc. L'infant imita gestos, comportaments i actituds de persones amb les quals s'identifica o rebutja; també pot escollir imitar personatges que enveja o que tem, així com personatges de ficció o estereotips.

El joc no és teatre però n'és l'embrió. Brook ens diu que qualsevol espai buit pot ser un escenari nu. Si un home camina per aquest espai buit mentre un altre l'observa es produeix l'acte teatral (Brook, 2006). Per tant, és un acte social i no individual i perquè es doni és necessària una part emissora i una altra de receptora.

1. <http://www2.amnistiacatalunya.org/edu/docs/nu-conv-infants-resum.btm>.

En la pràctica organitzada es pretén l'educació expressiva, l'impuls de creativitat i la formació integral. En la dramatització el més important és la implicació i la satisfacció dels participants. Els mitjans utilitzats són: la veu, el cos i la gestualitat. Les constants en la dramatització són el joc i la lliure expressió. Aquesta pràctica organitzada a l'escola estimula la creació i afavoreix el ple desenvolupament de la persona.

Aquest joc simbòlic és un dels principals camps d'operacions de la capacitat simbòlica. El joc de representació és la forma més elaborada del joc simbòlic i domina l'activitat lúdica entre els quatre anys i els set anys. Ja des de l'etapa infantil, aquesta modalitat comporta repercussions en el desenvolupament de les competències dintre l'àmbit escolar i fora.

2. QUÈ ENTENEM PER TEATRE?

Sovint en el món del teatre hi acostuma a haver una confusió conceptual. Tot i que és difícil donar una definició única a les expressions que formen l'univers semàntic del teatre, revisem què entenem per teatre i aclarim alguns termes relacionats. Partim de les accepcions treballades per Laferrière i Motos (2003), que consideren:

Art dramàtic / Teatre

L'expressió *art dramàtic* és generalment entesa com a sinònim de *teatre*. [...] L'art dramàtic es refereix doncs a l'acció que té lloc en l'àmbit del teatre. Aquesta expressió a la vegada fa referència al que ha de ser fet —l'acció dramàtica— i al mètode o pràctica artística per realitzar-la. S'empra també per designar un gènere literari. En aquest sentit l'art dramàtic significa el conjunt de peces, textos, obres literàries que permeten la representació o la posada en escena. (p. 31-32)

Dramatització

Convé aclarir que en el nostre país utilitzem el terme *Dramatització*, en majúscula, per referir-nos a la matèria que forma part de l'àrea curricular d'educació artística en la primària i en l'assignatura optativa de dramatització-teatre durant la secundària. I *dramatització*, en minúscula, pel procés de donar forma dramàtica a quelcom que en principi no la té. És a dir, teatralitzar. També és un recurs didàctic per assolir els objectius en diverses matèries del currículum. (p. 61)

Expressió

Etimològicament deriva de *exprimere* que significa fer sortir pressionant. El sentit originari d'expressió és el de moviment de l'interior cap a l'exterior. L'expressió

sorgeix de la dialèctica entre creativitat i tècnica, entre espontaneïtat i regla establerta. [...] La funció de l'expressió com a acció educativa ha de ser la d'ajudar al subjecte a adquirir confiança en si mateix i fer-lo cada vegada més conscient de la seva pròpia capacitat de comunicació. (p. 83-86)

El teatre, doncs, es defineix essencialment com a escenari d'expressió i creació; a l'escola afavoreix el desenvolupament d'un espai d'aprenentatge i permet incloure la diferència (Laferrère i Motos, 2003). D'acord amb John Norman, (citada per Vilanova, 2001), l'art dramàtic és un procés d'aprenentatge que està al servei de moltes i variades finalitats.

3. DESENVOLUPAMENT DE LES COMPETÈNCIES A TRAVÉS DEL TEATRE: UNA OCASIÓ PER A LA TRANSDISCIPLINARIETAT

Les idees per si mateixes no milloren l'ensenyament i molt menys quan aquestes es refereixen a la forma dels plantejaments de l'educació. Per aquest motiu, ens hem de prendre l'ensenyament basat en el desenvolupament de les competències com una ocasió per millorar la pràctica educativa dels models existents (Zabala i Arnau, 2007).

L'annex 1 del Decret 142/2007, de 26 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària² assenyala que per poder centrar adequadament i amb eficàcia el currículum en les competències bàsiques és imprescindible integrar els diferents aprenentatges tot impulsant la transversalitat dels coneixements.

Segons Morin (2001), els nostres sabers estan desunits, deslligats, dividits mentre que les nostres realitats són cada vegada més transversals, globals i planetàries. El paradigma educatiu que emergeix a partir d'aquests nous referencials podria ser anomenat, segons Morin (2001, 2003) i Moreaes (2006, 2008), *paradigma de la complexitat* o *paradigma ecosistèmic*.

En aquest sentit, la introducció generalitzada de les «competències» ofereix l'oportunitat d'estendre aquests principis pedagògics que encara avui no estan a l'abast de la majoria. Treballar l'ensenyament i l'aprenentatge a partir de les competències pot ser un mitjà per acostar-nos a entendre l'educació des de la complexitat.

Mirar l'educació des de la complexitat vol dir tenir present que la realitat és dinàmica i no lineal, que és recursiva i de naturalesa complexa. Per actuar en

2. <http://www.gencat.cat/diari/4915/07176074.htm>.

concordança amb aquesta perspectiva calen escenaris formatius transdisciplinaris —com el teatre—, entenent com a tal els espais que propiciïn una mirada relacional i no fragmentada del que vivim i del que ens envolta.

4. EL TEATRE EN L'ÀMBIT ESCOLAR I EL DESENVOLUPAMENT DE LES COMPETÈNCIES

L'educació bàsica ha de mantenir coherència amb l'educació infantil. Si tenim en compte, com s'ha anat comentant fins ara, que el joc és donat per la naturalesa de l'ésser el procés educatiu ha de respectar i garantir l'evolució de les capacitats que aquestes dinàmiques faciliten.

L'art dramàtic i l'ensenyament es creuen en el moment que ambdós intenten que es produeixi un diàleg entre la informació apresada i adquirida per les experiències i les vivències pròpies de cada moment (Laferrière i Motos, 2003). Sovint quan es parla de teatre a l'escola —fins i tot de teatre infantil— es té la sensació que és un teatre menys important que el dels adults, però res més allunyat que això, el teatre en l'àmbit escolar és una responsabilitat i té un potencial formatiu rellevant que hauria de ser més explotat. Segons Mallart (2006), el teatre està infrautilitzat a les aules perquè la seva dimensió lúdica requereix esforç i una continuïtat considerables.

4.1. EL TEATRE A TRAVÉS DE DIFERENTS PROPOSTES

Quan diem «treballar amb el teatre» es poden entendre moltes coses diferents. Podem voler dir:

- Elaborar un projecte o muntatge teatral (escenari formatiu).
- Fer un taller de teatre i de jocs dramàtics (escenari formatiu i eina pedagògica).
- Utilitzar-lo com a estratègia o recurs didàctic per dramatitzar un contingut (eina pedagògica).
- Anar a veure un espectacle (escenari formatiu).

Segons Motos i Picó (2006, p. 390), per parlar d'art dramàtic com a mínim s'han de considerar les variables següents:

Com veiem, el teatre té diferents variables. A través del teatre es poden integrar els diferents aprenentatges, tant els formals incorporats en les diferents àrees, com els informals i no formals. El teatre també permet a l'alumnat integrar

<i>Elements del llenguatge dramàtic</i>	<i>Llenguatges</i>	<i>Rols</i>	<i>Finalitat que es vol portar a terme segons els àmbits</i>	<i>Contextos en els quals s'utilitza</i>
- Personatge	- Verbal	- Autor	- Artística	- Professional
- conflicte	- Corporal	- Dramaturg	- Educativa	- Aficionat
- Espai	- Icònic	- Director	- Terapèutica	- Escolar
- Temps	- Musical	- Actor	- De desen-	
- Acció	- Multimèdia	- Escenògraf	volupament	
- Tema		- Il·luminador	personal	
- Ritme		- Productor		
		- Creador sonor		
		- Espectador		
		- Crític		

FIGURA 1. Variables que cal considerar en l'art dramàtic (Motos i Picó, 2006).

els seus aprenentatges, posar-los en relació amb diferents tipus de continguts i utilitzar-los de forma efectiva quan ho necessitin en altres contextos i situacions. Segons què portem a terme o com treballem unes competències o unes altres. Les tècniques dramàtiques potencien la creativitat, la imaginació i la sensibilitat envers un mateix i els altres, l'autoconeixement i la capacitat d'adaptació al medi i als esdeveniments (Vilanova, 2001, p. 332).

Sigui quina sigui la proposta, els objectius comuns del teatre en aquest àmbit són: buscar, inventar i crear, ben diferent de reproduir el que ja hi ha. En aquest sentit fem un pas més que en el joc de les edats primerenques, ja que és un treball d'exploració de la realitat on l'alumnat pot experimentar vivències i rols que no havia pensat ni sentit mai abans.

Després d'experimentar pràctiques educatives relacionades amb el teatre, l'alumnat mostra més cohesió (Subirà i Sitjà, 2002). Si es tracta de preparar una peça teatral, per exemple, els valors que afloren beneficien tot el col·lectiu i faciliten la relació entre docents i alumnat, entre l'alumnat mateix, i entre les famílies implicades i el centre, si escau. El treball en equip de l'alumnat pot ser motivador i estimulador; a més a més, es crea una situació idònia per a la interacció social i la pràctica de les competències necessàries.

En aquesta línia, el teatre a l'escola pot manifestar-se com una eina educativa per la formació i el desenvolupament de les competències bàsiques. La Conselleria

d'Educació de la Generalitat de Catalunya (2004)³ entén per competència bàsica: «la capacitat de l'alumnat per posar en pràctica d'una forma integrada els coneixements, habilitats i actituds de caràcter transversal, és a dir, que integren sabers i aprenentatges de diferents àrees, que sovint no s'aprenen només a l'escola i que serveixen per resoldre problemes diversos de la vida real». Tenir aquesta perspectiva ens dóna una visió útil. D'acord amb Subirà i Sitjà (2002), la pràctica teatral a l'escola significa un exercici de convivència, ajuda a expressar les dificultats, és un acte d'escolta i de posar-se en el lloc dels altres, és un gaudi de l'ús de la paraula i és una pràctica de diàleg amb els companys; tot plegat, transcorre en un escenari de llibertat. A més a més, l'aprenentatge pot ser transferit a contextos diversos de la vida quotidiana i pot servir per afrontar futures realitats a les quals s'haurà d'afrontar.

5. LA COMPETÈNCIA CULTURAL I ARTÍSTICA QUE VOLEM

És per tothom entès, que totes les competències bàsiques estan relacionades. En cap cas no parlem d'una competència aïllada envers les altres. Pel que fa a la competència cultural i artística trobem que la mateixa competència inclou i necessita la pràctica d'altres com la de comunicació lingüística o la de l'autonomia i iniciativa personal.

Una de les vuit competències proposades en el marc europeu d'educació és la competència d'expressió cultural. La Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (LOE) la va denominar *competència cultural i artística*.

Des de ja fa uns anys el desenvolupament de l'educació cultural i artística es considera de gran importància tant en l'àmbit nacional i estatal com europeu. Són diverses les iniciatives que es porten a terme per fomentar les arts i la cultura en el marc europeu d'educació.

En el Consell Europeu,⁴ per exemple, existeixen diferents projectes específics que donen suport al treball de la competència cultural i artística. En les recomanacions d'un d'aquests projectes (coordinat per Key Robinson) s'indica que (citats per Giráldez, 2007, p. 60):

— Els estats membres han de desenvolupar un servei cultural central a fi de preparar als joves perquè puguin participar activament i plenament en el món de l'art i la cultura dels adults.

— Les arts i la cultura han de ser reconeguts com una contribució al desenvolupament social dels individus.

3. <http://www.gencat.cat/temes/cat/educacio.htm>.

4. <http://www.coe.int/t/e/cultural%5Fco%2Doperation/>.

— Les arts en el currículum han de rebre un major recolzament per part de les autoritats escolars.

En aquest sentit, en la Conferència europea organitzada per l'Assemblea de Regions Europees (AER)⁵ celebrada l'any 2003 a Budapest s'acorda (Giráldez, 2007, p. 61-62):

— Considerar l'expressió a través de les arts i el desenvolupament d'habilitats artístiques creatives i perceptives com un element fonamental per a l'existència humana.

— Insistir en la necessitat de considerar les arts com un element bàsic per a l'estimulació de les habilitats innates de les persones.

— Subratllar que només mitjançant una sòlida implementació de l'educació artística, i fent d'aquesta la base de l'aprenentatge al llarg de la vida, les persones podran adquirir les habilitats i competències que necessiten per la seva vida quotidiana.

Aquestes accions, propostes i conclusions només són alguns exemples que cada vegada hi ha més consciència de la rellevància i les possibilitats que ofereixen les arts. Aquest fet es va plasmar progressivament en una creixent aparició en les iniciatives d'educació i en la voluntat per materialitzar-ho en els currículums.

6. LES COMPETÈNCIES BÀSIQUES A TRAVÉS DEL TEATRE

Com dèiem en l'apartat anterior, per aconseguir el desenvolupament de les competències, cal tenir en compte que totes estan en relació i complementarietat: la visió de la realitat social i física és una construcció cultural que es produeix en les interaccions humanes que requereixen competències personals i socials de la comunicació i de les metodològiques.

No hi ha una relació inequívoca entre l'ensenyament de les diferents àrees o matèries i el desenvolupament de les competències. Cada competència es va assolir mitjançant el treball en les diferents àrees o matèries i, de la mateixa manera, cada àrea contribueix en el desenvolupament de diferents competències. D'acord amb això, el teatre, a més de ser una activitat que afavoreix la competència cultural i artística, pot permetre el desenvolupament de totes les altres competències.

Amb l'establiment d'alguns vincles del Decret 142/2007, de 26 de juny, revisem ara de quina manera el teatre pot contribuir en cadascuna de les competències bàsiques:

5. <http://www.a-e-r.org>.

6.1. COMPETÈNCIES TRANSVERSALES

6.1.1. *Competències comunicatives*

La comunicació és una característica essencial dels homes i dones. Sense la capacitat expressiva no ens podríem posar en contacte amb l'univers, i no podríem relacionar-nos amb els altres, per tant, no tindríem coneixement de nosaltres mateixos (ja que no gaudiríem de l'efecte mirall, que és el que ens permet prendre consciència de nosaltres mateixos i de la nostra pròpia existència). Per tant, la comunicació és una necessitat bàsica en el desenvolupament psicològic, social, educatiu, intel·lectual i polític de la persona (Farreny, 2000).

6.1.1.1. Competència comunicativa lingüística i audiovisual

El teatre fomenta la utilització del llenguatge com a eina de comunicació. A més a més, requereix llegir, escriure i comprendre el significat d'un text o les intencions d'un personatge. També crea situacions que permeten expressar pensaments, emocions, vivències i opinions, així com parlar, dialogar, generar idees, negociar i arribar a acords amb el altres per assolir una fita comuna.

No hem d'oblidar que en l'acte comunicatiu hi ha dos sentits: un d'emissió i l'altre de recepció. En el teatre tan important és desenvolupar les capacitats per emetre missatges com per rebre'n. Carme i Maria Aymerich argumenten que les persones tenim més urgència de manifestar que de rebre informació dels altres. Així, es fa imprescindible l'entrenament de l'escolta. En aquest sentit:

Coneixerem que hem après a escoltar quan, en fer-ho, no sentim cap necessitat d'interrompre ni de fer objeccions i quan en el moment del diàleg, tota paraula nostra quedi, inconscientment, sotmesa a l'altre, sense cap egoisme ni interès propis (Aymerich i Aymerich, 1983, p. 11).

Una paraula, un gest, el to de veu, una mirada, la postura, etc., són indicadors del que nosaltres exterioritzem, del que comuniquem ja sigui amb intenció de fer-ho o sense. Parlar amb fluïdesa, saber codificar el pensament en paraules, fer-se entendre, manifestar la pròpia opinió i el propi desig són tasques que en un escenari es porten a terme. Les dramatitzacions contribueixen a l'entrenament d'aquestes competències comunicatives. Bercebal (2000) parteix de la idea que aquestes estan en un mateix i que és necessari entrenar-les per a un correcte desenvolupament. Aquest entrenament no és només necessari per esdevenir artista o professional, sinó perquè la nostra capacitat d'expressar des del fet més superficial fins al sentiment més profund sigui el màxim d'àmplia, còmoda i confiada.

6.1.1.2. Competència artística i cultural

Aquesta és la competència que més es treballa. A partir de llegir, representar o veure obres de teatre, l'alumnat coneix, comprèn, aprecia i valora críticament diferents manifestacions artístiques i culturals. A més, les pot utilitzar com a font d'enriquiment i gaudi personal i considerar-les com a patrimoni cultural dels pobles.

L'alumnat també està facultat de la sensibilitat i del sentit estètic per arribar a gaudir, valorar i emocionar-se. El teatre també posa en joc les habilitats de pensament divergent i convergent, ja que això implica tornar a elaborar idees i sentiments i posar-se en el lloc d'un altre.

També es posen en funcionament la iniciativa, la imaginació i la creativitat i es potencia el treball cooperatiu per aconseguir fites comunes, per la qual cosa esdevé necessària una actitud oberta i respectuosa.

6.1.2. *Competències metodològiques*

6.1.2.1. Tractament de la informació i competència digital

L'ús de la tecnologia relacionada amb la música, les arts visuals i la cerca d'informació sobre manifestacions artístiques contribueixen al tractament de la informació i la competència digital.

6.1.2.2. Competència matemàtica

El teatre pot participar en la competència matemàtica en termes de conceptes d'espai, de representacions geomètriques, de ritme i altres aspectes musicals. També pot contribuir en els processos de pensament com la deducció i la inducció.

6.1.2.3. Competència d'aprendre a aprendre

Hi ha una adquisició de la consciència de les pròpies capacitats (intel·lectuals, emocionals, físiques), del procés i les estratègies necessàries per desenvolupar-les, així com del que es pot fer amb l'ajuda d'altres persones o de recursos. També hi participa la capacitat d'observació, la indagació i la planificació.

A banda d'això, en activitats teatrals es posa en joc un sentiment de competència personal, que redunda en el desenvolupament de les actituds, la motivació, la confiança en un mateix i el gust d'aprendre.

6.1.3. *Competències personals*

6.1.3.1. Competència d'autonomia i iniciativa personal

En situacions d'activitat teatral s'exploren i es posen a prova les aptituds personals i les actituds envers els altres (i dels altres cap a un mateix). Això es reflecteix en afirmar els propis valors i autonomia, però també en actituds d'obertura, flexibilitat i de compromís vers les altres persones.

Propicia el desenvolupament de les competències emocionals, adreçades a un mateix (com, per exemple, el coneixement de les pròpies emocions i les d'altri, la regulació emocional i l'autoestima) i adreçades a les altres persones (l'empatia, l'assertivitat, l'escolta, el diàleg, la presa de decisions i la resolució de conflictes, entre d'altres). També ajuda a la capacitat de demorar la necessitat de satisfacció immediata, d'aprendre de les errades i d'assumir riscos.

6.2. COMPETÈNCIES ESPECÍFIQUES CENTRADES A CONVIURE I HABITAR EL MÓN

El teatre és una activitat social, no és individual, per tant, posa en marxa tots els entrenaments de les capacitats socialitzadores i en relació amb tot el que ens envolta.

6.2.1. *Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic*

Afavoreix el desenvolupament d'aspectes que configuren la competència del coneixement i la interacció amb el món, ja que tota experiència teatral se serveix del medi com a mitjà per a la creació artística.

6.2.2. *Competència social i ciutadana*

La dramatització afavoreix el distanciament de la realitat i permet conèixer-la, reflexionar-hi i valorar-la des d'altres punts de vista.

En un treball teatral es desenvolupa la competència social i ciutadana, ja que la interpretació i la creació suposa el treball en equip i contribueix a la socialització en la mesura que comparteixen l'experiència. Aquesta experiència potencia el sentit de cooperació, i suposa afrontar la convivència i els conflictes. L'alumnat comprova la necessitat d'arribar a acords i els nens i nenes consideren la perspectiva de l'altre i prenen decisions mitjançant el diàleg i la negociació.

Per resumir, il·lustrem les contribucions en la figura 2.

7. EL TEATRE EN EL CURRÍCULUM DE PRIMÀRIA

Després de les propostes de la Unió Europea, la principal novetat de la LOE ha estat la incorporació de les vuit competències bàsiques com a elements fonamentals del currículum. Així mateix, la LOE proposa com a finalitat (article 3) de l'educació primària proporcionar als nens i nenes una educació que permeti el desenvolupament personal i el propi benestar, adquirint, per una banda, les habilitats culturals relatives a l'expressió i comprensió oral, a la lectura, a l'escriptura; i per l'altra, les habilitats socials, hàbits de treball i estudi, el sentit artístic, la creativitat i l'afectivitat.

Per la seva banda, la Llei d'educació de Catalunya,⁶ més enllà de ser una reordenació de l'ensenyament, vol fomentar pràctiques concretes que ajudin a millorar el rendiment escolar en cada centre mitjançant la definició de projectes educatius i curriculars que tinguin en compte l'entorn de l'escola.

Tal com diu el Decret 142/2007, de 26 de juny, les competències han de contribuir al desenvolupament personal de l'alumnat, a la pràctica de la ciutadania activa, a la incorporació a la vida adulta de manera satisfactòria i al desenvolupament de l'aprenentatge al llarg de la vida.

Per aconseguir aquestes fites cal treballar els currículums amb diferents metodologies i pràctiques, a través de diverses organitzacions, i amb estratègies i recursos pedagògics innovadors i flexibles.

A més de tenir en compte el teatre com a eina en el currículum de primària trobem la possibilitat de treballar en teatre com a contingut específic en diferents àrees com la de llengües, la d'educació física i la d'educació artística; també en l'àrea d'educació per al desenvolupament personal i la ciutadania pel que fa al cycle superior.

Concretament, això queda plasmat en el Decret 142/2007, de 26 de juny, que proposa treballar:

6. <http://www.gencat.cat/diari/5422/09190005.htm>.

		<i>Competència bàsica</i>	<i>Contribució del teatre</i>
Competències	Transversals	Comunicatives	1. Competència comunicativa lingüística i audiovisual – Parlar i conversar – Escoltar i comprendre – Llegir i comprendre – Escriure – Sentit literari
			2. Competència artística i cultural – Sensibilitat – Codis artístics – Explorar i percebre – Interpretar i crear – Sentit estètic – Pensament divergent i convergent
		Metodològiques	3. Tractament de la informació i competència digital – Cerca de la informació – Tractament de la informació
			4. Competència matemàtica – Processos de pensament (com la inducció i la deducció)
			5. Competència d'aprendre a aprendre – Consciència de les pròpies capacitats – Motivació – Confiança – Gust d'aprendre
		Personals	6. Competència d'autonomia i iniciativa personal – Aprendre de les errades – Assumir riscos
	Específiques centrades a conviure i habitar el món	7. Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic – Habilitat per interactuar en l'entorn més proper	
		8. Competència social i ciutadana – Treball en equip – Socialització – Cooperació – Diàleg i negociació – Convivència	

FIGURA 2. Contribucions del teatre a cada competència bàsica.

— Textos orals memoritzats (cançons, poemes, dramatitzacions) i de producció pròpia (exposicions, explicacions) adaptant l'entonació, el to de veu i el gest.

— Textos que impliquen interaccions verbals: entrevista, conversa, dramatització, còmic...

— La llengua oral per aprendre a parlar, escoltar, exposar i dialogar.

— L'expressió i la interpretació de diferents tipus de discursos.

— L'exploració sensorial dels elements presents en l'entorn natural, cultural i artístic experimentant les sensacions i emocions que provoquen.

— L'adquisició de l'hàbit de lectura a partir de l'ús d'estímul com les dramatitzacions.

— La dramatització de contes i altres textos literaris adequats a l'edat i als interessos del grup.

8. EL ROL DEL PROFESSORAT

El retrobament de l'escola i del teatre depèn bàsicament de la naturalesa expressiva i artística del professorat i de l'ús de metodologies creatives. Com diu Mallart (2001), el veritable autor del currículum ha de ser el professor, ja que és ell qui l'ha d'elaborar, dissenyar i implementar.

És crucial considerar el rol del professorat que treballa amb eines teatrals, ja sigui com a recurs, estratègia didàctica o projecte. Cal disposar d'un professorat sensibilitzat i obert. Referent a la implicació del professorat en pràctiques d'aquest tipus, Maria de Borja (2000) manifesta:

Actualment, cada vegada són més els mestres i equips docents que, alliberant-se de prejudicis i limitacions que sovint són més de paraula que d'idees o valors, estan integrant estratègies ludiformes, no només a l'escola, sinó en el seu temps reglat, per complir millor els objectius educatius o intencions del propi disseny curricular bàsic. (p. 32)

És necessari que el professorat treballi el seu propi llenguatge (verbal i no verbal), que descobreixi formes d'expressió autèntiques i que per mitjà de processos creatius pugui ampliar els seus propis coneixements i descobrir-hi nous significats (Loureiro, 2006). D'alguna manera, els mestres han de conèixer i continuar treballant també les seves pròpies competències.

9. SÍNTESI

Les competències estan lligades entre si. El teatre ofereix treballar sobretot la competència cultural i artística, però no té sentit dir que treballem una sola competència aïllada. El mateix contingut de la competència està relacionat amb d'altres, no són categories mútuament excloents. D'alguna manera, se solapen les habilitats i destreses que inclouen cada competència.

Les destreses que configuren la competència artística es refereixen tant a l'habilitat per apreciar i gaudir amb l'art com aquelles relacionades amb l'ús dels recursos de l'expressió artística per du a terme creacions pròpies.

A través del teatre, la comunitat escolar pot conrear la capacitat creadora i la pròpia capacitat estètica; pot participar en la vida cultural d'una ciutat i contribuir a la conservació del patrimoni cultural de la pròpia comunitat i de les altres.

Però només es pot ensenyar allò que es coneix, per tant, és necessari que per portar a terme el teatre a l'escola disposem d'un professorat competent amb una formació inicial completa i disposat a provocar el desig teatral en l'alumnat.

BIBLIOGRAFIA

- AYMERICH, C.; AYMERICH, M. (1983). *L'expressió: mitjà de desenvolupament*. 4a ed. Barcelona: La Llar del Llibre.
- BERCEBAL, F., PRADO, D.; LAFERRIÈRE, G.; MOTOS TERUEL, T. (2000). *Con los pedagogos de hoy*. Ciudad Real: Ñaque.
- BORJA, M. de (2000). *Las ludotecas*. Barcelona: Octaedro.
- BROOK, P. (2006). *El espacio vacío*. 3a ed. Barcelona: Grup Editorial 62.
- FARRENY, M. T. (2000). *Carme Aymerich i la pedagogia de l'expressió: vida, acció i pensament*. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- GIRÁLDEZ, A. (2007). *Competencia cultural y artística*. Madrid: Alianza.
- LAFERRIÈRE, G.; MOTOS, T. (2003). *Palabras para la acción: Términos de teatro en la educación y en la intervención sociocultural*. Ciudad Real: Ñaque.
- LÓPEZ MATALLANA, M. (1993). *Juego y educación en el tiempo libre infantil: Una propuesta metodológica*. Madrid: Universidad Pontificia Comillas.
- LOUREIRO, I. M. (2006). *Do palco à sala de aula: mudanças geradas nos processos de formação e criação teatral de um grupo de professores*. Santiago de Compostela: Universidad de Santiago de Compostela.
- MALLART I NAVARRA, J. (2001). «Repensar el currículum amb la participació del professorat». A: MALLART I NAVARRA, J.; TEIXIDÓ, M.; VILANOU, C. (ed.). *Repensar la pedagogia, avui*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Societat Catalana de Pedagogia; Vic: Eumo, p. 57-67.

- MALLART I NAVARRA, J. (2006). «Didàctica de la motivació com a motor de l'aprenentatge en una pedagogia humanista». *Revista Catalana de Pedagogia*, vol. 4, p. 75-99.
- MORAES, M. C. (2006). «El paradigma educatiu emergent. Algunes implicacions en l'epistemologia i en la didàctica del segle XXI». *Revista Catalana de Pedagogia*, vol. 4, p. 13-41.
- (2008). *Ecologia dos saberes: Complexidade, transdisciplinariedade e educação*. São Paulo: Prolíbera.
- MORIN, E. (2001). *Los siete saberes necesarios para la educación del futuro*. Buenos Aires: Nueva Visión.
- (2003). *Tenir el cap clar: Per organitzar els coneixements i aprendre a viure*. 3a ed. Barcelona: La Campana.
- MOTOS, T.; PICÓ, J. (2006). «Creatividad en arte dramático». A: TORRE, S. de la; VIOLANT, V. (ed.). *Comprender y evaluar la creatividad*. Vol. I. Archidona: Aljibe. p. 389-400.
- SAEGESSER, F. (1991). *Los juegos de simulación en la escuela*. Madrid: Visor.
- SUBIRÀ, M.; SITJÀ, G. (2002). «El teatro, un instrumento para el aprendizaje». *Cuadernos de Pedagogía*, núm. 310, p. 26-28.
- VILANOVA I VILA-ABADAL, M. (2001). «Dramatització, una eina educativa». A: MALLART I NAVARRA, J.; TEIXIDÓ, M.; VILANOVA, C. (ed.). *Repensar la pedagogia, avui*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Societat Catalana de Pedagogia; Vic: Eumo, p. 331-334.
- ZABALA, A.; ARNAU, L. (2007). *Cómo aprender y enseñar competencias*. Barcelona: Graó.